
SUCCESFULD CIRKULÆR OMSTILLING

- ROLLER OG MULIGHEDER FOR REGIONER OG KOMMUNER

Centrale konklusioner, lærings-
punkter og anbefalinger fra REG
LABs analyse *Succesfuld cirkulær
omstilling*

The logo for reg:lab is a black circle containing the text 'reg:lab' in a lowercase, sans-serif font. The 'reg' is in orange and the ':lab' is in white.

reg:lab

CIRKULÆR ØKONOMI - NYE UDFORDRINGER OG POTENTIALER FOR REGIONER OG KOMMUNER

Klodens ressourcer, miljø og klima er under stort pres. Ifølge Earth Overshoot Day, der beregner hvornår vi har forbrugt den mængde ressourcer, planeten kan gendanne på et år, vil kræve tre en halv jordklode, hvis alle fremover skulle forbruge, som vi gør i Danmark.

Circle Economy estimerer, at kun 9 % af verdens forbrug af ressourcer i dag bliver genanvendt. Og ifølge Global Risk Institute er vi også ved at udgå for en række af de knappe, ikke fornybare ressourcer. Samtidigt spilder vi værdi i ressourcerne ved at bruge dem til lav-værdi anvendelser, fx til forbrænding eller som vejfyld.

Nødvendigheden af at gå fra en lineær økonomi til en cirkulær er derfor preserende.

I den cirkulære økonomi bevarer vi produkter og materialer i kredsløb for at fastholde deres værdi så længe som muligt. Og det, der tidligere var affald, skal fungere som værdifulde input i nye produkter. Cirkulær økonomi medvirker

ikke kun til at løse udfordringen med knappe ressourcer og miljømæssige udfordringer, men kan også rumme en væsentlig mulighed for at løse CO2 udfordringen, og dermed klimabelastningen indlejret i produkterne. I dag stammer over 60 % af vores CO2-udledning fra forbrug af produkter og materialer.

Det er der samtidig god økonomi i. Det er beregnet, at en omstilling til cirkulær økonomi i Danmark bare indenfor 5 sektorer kan øge BNP med op til 1,4 % - samtidig med at CO2-udledningen reduceres. Der er også et stort eksport- og vækstpotentiale i at udvikle løsninger, der kan lukke ressourcekredsløbet og fjerne spildet. Hvis vi i Danmark kan udvikle de løsninger, der kan lukke kredsløbet, så har vi noget resten af verden vil efterspørge.

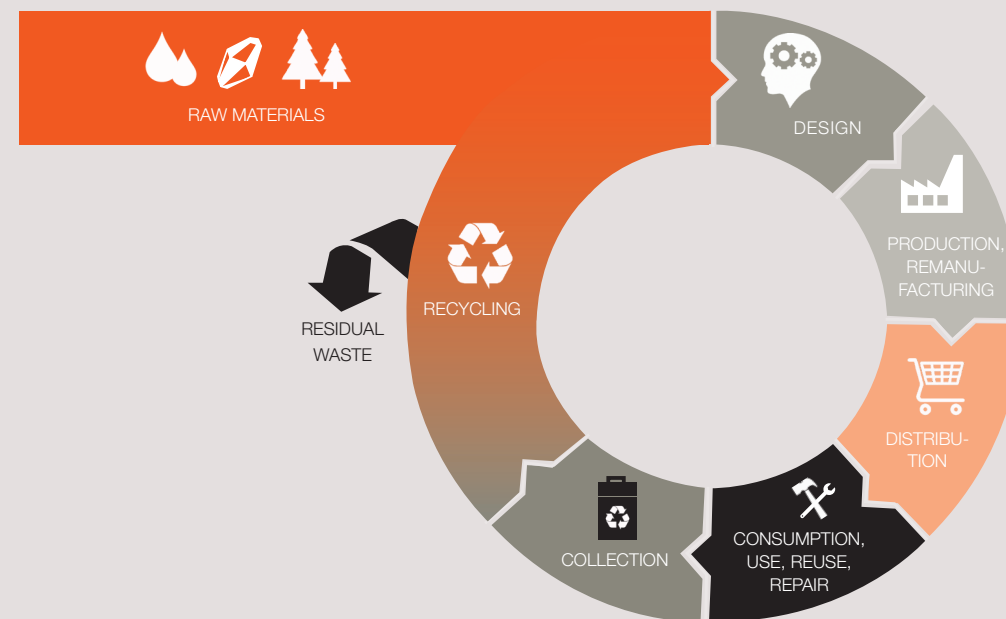
Regioner og kommuner spiller en vigtig rolle i den cirkulære omstilling af samfundet:

- 1 Regioner og kommuner kan indtænke cirkulær økonomi i udførelsen af egne opgaver og drift.
- 2 Gennem samspillet med borgere og virksomheder kan kommuner medvirke til, at den cirkulære tankegang spreder sig som ringe i vandet og får langt større udbredelse og effekt i samfundet.
- 3 Regionerne kan skabe mulighed for at danne partnerskaber på tværs af de komplekse værdikæder, og understøtte den tværgående

kapacitetsopbygning, der er nødvendig for at få den cirkulære økonomi ud at arbejde. Det kan være ved at bruge regionale faciliteter som living labs og bidrage med faglig viden og netværk.

I denne folder sættes der fokus på, hvordan regioner og kommuner kan være en katalysator for omstillingen til cirkulær økonomi. Der tages afsæt i REG LAB's nye analyse: *Succesfuld cirkulær omstilling i regioner og kommuner*, hvor der er yderligere baggrundsmateriale.

CIRKULÆR ØKONOMI



Kilde: EU-kommissionen

TO TILGANGE TIL DEN CIRKULÆRE ØKONOMI

Cirkulær økonomi handler om at bevare materialernes værdi længst muligt og dermed forebygge affald eller sikre højere grad af genbrug og genanvendelse, hvor der er fokus på at upcycle og ikke down-cycle materialernes værdi.

1. Fokus på genbrug og genanvendelse, så man sparer ressourcer til produktion af nye produkter og undgår, at de eksisterende produkter ender som affald.

EKSEMPLER: Aalborg Kommune har udformet et udbud, hvor gamle skolemøbler skal genanvendes, repareres og tænkes ind i de nye læringsmiljøer på skolerne.

I partnerskabsprojektet FUTURE samarbejder AffaldPlus, Rambøll og Lendager Group om at udvikle cirkulære produkter til byggebranchen med affaldstekstiler fra husholdninger, som ellers ville være sendt til forbrænding. De tre regioner i Greater Copenhagen står bag projektet.

2. Fokus på redesign og nye løsninger, så produkter designes til at holde længere, kan skilles ad, repareres og indeholder færre jomfruelige materialer.

EKSEMPLER: Københavns Kommune er i flere nybyggerier begyndt at bruge en ny type mørtel, baseret på kalk, som både har længere levetid, er 100% genanvendelig og samtidig gør det nemmere at genvende murstenene ved nedrivning.

Skive Kommune har netop igangsat et udbud om opførelse af 40 autismedboliger, baseret på cirkulære principper - bl.a. om lang levetid, reduktion af byggespild og øget brug af organiske materialer (fx træ) - som forventes at føre til nye bæredygtige byggeløsninger.

Et ensidigt fokus på genanvendelse er ikke tilstrækkeligt, hvis vi skal lykkes med den cirkulære omstilling. Vi må også udtænke nye løsninger, så vi fremover undgår affald og minimerer brugen af ikke-fornybare materialer. Det sidste er klart det mest udfordrende, og der findes derfor endnu ikke så mange gode eksempler på at komplette cirkulære løsninger er taget i anvendelse. Her er der derfor både store udfordringer, men også store potentialer for innovation og for at udvikle nye forretningsmodeller.

KOMMUNER OG REGIONER SOM KATALYSATOR FOR OMSTILLINGEN TIL CIRKULÆR ØKONOMI

UDFORDRINGER OG ANBEFALINGER TIL EN STYRKET INDSATS

I Kommunerne og regionerne er der stor forskel på, hvor længe og på hvilket niveau der er blevet arbejdet med omstillingen til en cirkulær økonomi. Det betyder, at der stadigvæk er en række udfordringer, som skal adresseres, før der for alvor sker en omstilling til cirkulær økonomi. Regionerne og kommunerne har hver især en vigtig rolle og forskellige styrker, som skal udnyttes for at sætte skub i omstillingen.

1. Der mangler systemfokus og kritisk masse, både hvad angår aktører og materialestrømme for at omstillingen til cirkulær økonomi lykkedes. Cirkulær økonomi kan ikke realiseres hos én aktør alene, men kræver opbygning af nye systemer, der skal sikre, at omstillingen sker i hele værdikæden og at de mange initiativer, som i sættes i gang, spiller sammen.

Aktørfællesskaber om materialestrømme er vigtige for at udvikle nye, cirkulære løsninger, forretningsmodeller og værdikæder. Der skal i forhold til øget genanvendelse sikres bedre kvalitet, volumen og forsyningssikkerhed for at materialer kan anvendes til industrielt brug. For at det lykkedes, kræver det en stærk koor-

dinering, mobilisering og involvering af aktører på tværs af administrative og geografiske grænser.

Anbefalinger:

- Kommuner og regioner skal samarbejde om opsamling af erfaringer fra tidligere indsatser, opfange internationale trends og igangsætte nye analyser efter behov, for at skabe det krævede systemfokus
- Regionerne kan bruge deres erfaringer med samarbejder på tværs af administrative- og geografiske grænser til at koordinere og sikre en kritisk masse i ressourcer og materialer
- Regionerne kan bruge deres kendskab til aktørlandskabet til at bringe de rette aktører sammen og facilitere forløb, der understøtter etableringen af partnerskaber og cirkulære løsninger, og sikrer det påkrævede systemfokus
- Kommunerne kan med fordel indgå i partnerskaber på tværs af administrative og geografiske grænser for i højere grad at opnå systemfokus og kritisk masse

2. Der mangler en systematisk kapacitetsopbygning, som er afgørende for, at det cirkulære mindset integreres hos alle de aktører, der kan spille en rolle i omstillingen til cirkulær økonomi. For at omstillingen kan ske, skal der i højere grad tænkes i systemer og værdikædesammenhænge, og innovationskompetencerne skal løftes. Dette skal ske på tværs af uddannelsessystemet, erhvervslivet og det offentlige.

Anbefalinger:

- Der skal udarbejdes strategier for, hvordan cirkulær økonomi integreres i uddannelsessystemet, erhvervslivet og det offentlige i samarbejder på tværs af administrative grænser
- Kommuner og regioner skal opbygge kompetencer og kapacitet i egne organisationer
- Understøt udvikling af testlabs med fokus på øget cirkularitet indenfor udvalgte materialer/områder på tværs af kommuner og regioner

3. De offentlige indkøb er ikke tilstrækkeligt cirkulære. Offentlige indkøb og efterspørgsel er et vigtigt redskab til at drive en cirkulær udvikling. Der er brug for politiske mål, en øget strategisk prioritering og et ændret

fokus fra indkøbspris til totalomkostninger for at gøre cirkulære indkøb attraktive.

Anbefalinger:

- Kommuner og regioner bør udvikle politiske mål for, hvor store andele af indkøb, der SKAL være cirkulære
- Stil krav i udbud og indkøb, der fremmer cirkulær økonomi. F.eks. design for adskillelse, krav om genanvendelse og materialerenhed, samt udfasning af kemikalier
- Indarbejd krav om livscyklusanalyser i centrale udbud
- Understøt en bevægelse så fokus på indkøbspris ændres til fokus på totalomkostninger, når der udarbejdes udbud
- Etablere et netværk og del erfaringer på tværs af regioner og kommuner
- Integrer krav til cirkularitet i en fælles regional indkøbsstrategi og gennemfør fælles regionale cirkulære udbud på udvalgte områder, som kan sikre en større volumen i indkøbet, og gøre det bliver mere attraktivt for virksomheder at byde ind med nye løsninger

Eksempler på partnerskaber for cirkulær økonomi

CIRCULARITY CITY

Region Midtjylland har initieret initiativet *Circularity City*, der fokuserer på at fremme cirkulært byggeri i praksis. Initiativet har fire fokusområder fra design af nye bygninger og rene byggematerialer, genanvendelse af byggematerialer, nye organiseringsformer og udbud. Etablering af værdikædesamarbejder, partnerskaber og udvikling af cirkulære forretningsmodeller er centrale greb i initiativet. Som en del af *Circularity City* indgår også et partnerskab for cirkulært byggeri, hvor kommunerne på tværs indgår i en faciliteret proces og opbygger kapacitet indenfor viden, metoder og samarbejder.

PARTNERSKAB FOR CIRKULÆRE KOMMUNER

Region Hovedstaden, 6 casekommuner, tre affaldsselskaber og mere end 30 følgekommuner på tværs af landet er gået sammen i *Partnerskab for Cirkulære Kommuner*. Partnerskabet udvikler og demon-

strerer kommunernes styrkepositioner med konkrete indsatser indenfor genanvendelse af erhvervsaffald, direkte genbrug, cirkulære indkøb samt genanvendelse af tekstiler. Derudover er der tværgående master classes og fokus på strategisk forankring af de cirkulære indsatser. Projektet drives af Gate 21, Concito og RUC.

CIRKULÆR SJÆLLAND

I partnerskabsinitiativet *Cirkulær Sjælland* samarbejder Region Sjælland med 7 kommuner, affaldsselskaber, erhvervssamarbejder, RUC og Gate 21 om at skabe skala i den cirkulære økonomi. Partnerne tager fat i indsatser indenfor to spor: *Byg brugt* og *Det store spisekammer*. Indenfor sporene bliver der testet og demonstreret indsatser med fokus på at stoppe spild af byggematerialer på byggepladser samt muligheder for at anvende biomasserester fra landbrug og fødevarerfællesskaber til nye fødevarerprodukter.

STYRK DE NATIONALE RAMMER FOR DEN CIRKULÆRE OMSTILLING

Staten har en central rolle i forhold til at skabe gode rammer og incitamenter for regionernes og kommunernes cirkulære omstilling – både som lovgivende myndighed og som rammesætter for regionernes og kommunernes opgaver og økonomi. Der er derfor brug for et samarbejde mellem stat, regioner og kommuner om at skabe de bedste rammer for den cirkulære omstilling.

Konkret anbefales det, at staten:

- 1 Indtænker cirkulær økonomi i relevante nationale strategier.** Den cirkulære omstilling berører mange områder af den offentlige administration og myndighedsområder. Derfor er det vigtigt, at cirkulær økonomi ikke bliver et særskilt arbejde, men indarbejdes i relevante nationale strategier.
- 2 Tilretter eller fjerner uhensigtsmæssig lovgivning og regulering, så det fremmer den cirkulære omstilling.** En del af den nuværende lovgivning står i vejen for

omstillingen samtidig med at der er behov for ny lovgivning, som driver for udviklingen. Her kan man med fordel benytte den hollandske Green Deals-model, hvor relevante ministerier går sammen med virksomheder og andre aktører i partnerskaber om at afhjælpe de reguleringsmæssige barrierer for cirkulær udvikling. Læs mere om Green Deals på side 10 i folderen.

- 3 Understøtter initiativer og skaber forudsætninger for den cirkulære omstilling.** For at understøtte den brede omstilling foreslås det, at der etableres et nationalt program for cirkulær økonomi, der kan medfinansiere ambitiøse partnerskaber mellem regioner, kommuner og virksomheder, og dermed accelerere udviklingen af nye cirkulære løsninger. Staten kan fx indgå i et fælles samarbejde om at sikre bedre affaldsdata, så det understøtter et velfungerende cirkulært ressourcemarked.

4

Opstiller konkrete mål for de offentlige cirkulære indkøb.

Mange kommuner og regioner er stadig tilbageholdende med at anvende cirkulære principper i indkøbene, ikke mindst fordi det altdominerende fokus fortsat er på prisen. Der er derfor behov for at sende et klart signal om, at der ønskes et ændret fokus. Staten kan her gå forrest ved at melde en ambition ud om, at fx minimum 10 % af de offentlige indkøb skal være cirkulære, sådan som den hollandske regering har gjort.

5

Etablerer forsøg med cirkulære forsøgskommuner.

Det foreslås at realisere anbefalingen fra Advisory Board for cirkulær økonomi om at etablere en række cirkulære forsøgskommuner og regioner, der forpligter sig til at accelerere omstillingen til en mere cirkulær økonomi. Og dermed kan fungere som inspiration for andre kommuner og regioner.

GREEN DEALS - NYE PARTNERSKABER FOR CIRKULÆR OMSTILLING

I Holland har regeringen siden 2011 kørt Green Deals-programmet, der skal understøtte en grøn omstilling af det hollandske samfund. Programmet tilbyder en helt ny og innovativ måde at etablere partnerskaber på mellem nationale, regionale og lokale myndigheder, og virksomheder, lokale aktører, forsyningselskaber, og videninstitutioner, der ønsker at implementere nye cirkulære løsninger.

- I Green Deals-partnerskaberne forpligter de ansvarlige ministerier sig på at fjerne de reguleringsmæssige barrierer, der står i vejen for at udvikle nye grønne løsninger. Regioner og kommuner bidrager gennem deres myndighedsansvar med ekspertise, faciliteter og netværk.
- Det giver mulighed for, at myndigheder kan afprøve og eksperimentere med ny regulering i afgrænsede projekter, uden i første omgang at ændre lovgivningen.

- Derved opnås værdifulde indsigter i, hvilke lovændringer, der evt. kan være påkrævet.

Programmet er blevet en stor succes, og har bl.a. medvirket til, at Holland i dag er førende inden for cirkulære indkøb. På tre år blev der i 100 pilotprojekter gennemført cirkulære indkøb for over 100 mio. euro. Flere andre lande – bl.a. Frankrig, Belgien og Finland – har nu taget konceptet til sig.

Vi kan også i Danmark lade os inspirere af den hollandske Green Deal-tilgang. Det vil være en effektiv måde at adressere de barrierer, der bremser regioners, kommuners og virksomheders cirkulære omstilling.

OM FOKUSANALYSEN

Denne folder baserer sig på resultater og konklusioner fra fokusanalysen *Succesfuld cirkulær omstilling*, der er udarbejdet af REG LAB i samarbejde med de fem regioner: Nordjylland, Midtjylland, Syddanmark, Sjælland og Hovedstaden, samt fem kommuner: Guldborgsund, København, Køge, Næstved og Odsherred, samt IDA og Gate 21.

Fokusanalysen er udarbejdet i 2019 og består af følgende delrapporter:

- Delrapport 1: Succesfuld cirkulær omstilling i SMV'er
- Delrapport 2: Succesfuld erhvervsfremme inden for cirkulær økonomi
- Delrapport 3: Succesfuld cirkulær omstilling i regioner og kommuner
- Casekatalog: Studier af 15 SMV'ers arbejde med cirkulær økonomi

Analysen er udarbejdet af COWI og Pluss for REG LAB. Herudover har Gate 21 udarbejdet et notat om cirkulære indkøbs- og partnerskabs-modeller for kommuner og regioner, og REG LAB har udarbejdet et notat om det hollandske initiativ Green Deals. Alle rapporter og notater kan findes på www.reglab.dk.

